Actieagenda pro-ana: positieve steun bij eetstoornisproblematiek

Aanleiding

In het voorjaar van 2020 heeft het Centrum tegen Kinder- en Mensenhandel (CKM) een onderzoek gepubliceerd over de wereld van pro-ana coaches[1]. Het onderzoek schetst het zorgelijke beeld dat pro-ana coaches meestal mannen zijn die uit zijn op bloot en seks. Jongeren met een eetstoornis zijn vatbaar voor deze pro-ana coaches die zich via social media aanbieden als afvalcoach en hiermee de jongeren helpen om verder af te vallen. Uit het onderzoek blijkt dat een deel van de coaches zich bewust richt op (minderjarige) meisjes om seksueel expliciet materiaal te bemachtigen en om macht uit te oefenen.
Om steeds beter te voorkomen dat jongeren met pro-ana coaches in aanraking komen, is besloten om een gezamenlijke actieagenda op te stellen gericht op preventie. Met de acties willen de betrokken partijen het beter mogelijk maken voor jongeren met een eetstoornis om hun verhalen te delen en hulp te vragen.

Deze actieagenda is een samenwerking van patiëntenvereniging **WEET, Proud2bme, 99 gram, IkOokVanMij (IOVM)** en het ministerie van **VWS**. Daarnaast zijn ook de **politie, CKM, Centrum Seksueel Geweld** (CSG), **Nederlands Jeugd Instituut** (NJI), **Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie** (KJP), **Nederlands Instituut van Psychologen** (NIP), **brancheverenigingde Nederlandse GGZ** (GGZ NL), het landelijk samenwerkingsverband van professionals op het gebied van eetstoornissen
K-EET, Stichting Kiem, Nederlandse Academie voor Eetstoornissen (NAE) en het ministerie van **J&V** betrokken geweest bij de totstandkoming.

Doel actieagenda

Het doel van deze actieagenda is om te voorkomen dat er misbruik wordt gemaakt van jongeren met een eetstoornis en dat zij niet in aanraking komen met pro-ana coaches.

Dit doen we door:

1. positieve alternatieve websites (zonder verheerlijking van de eetstoornis) een impuls te geven zodat ze goed vindbaar zijn voor jongeren met een eetstoornis;
2. professionals die met jongeren met eetstoornisproblematiek werken handvatten te geven zodat ze met de jongeren in gesprek kunnen over hun online leven én weten hoe zij met zorgelijke signalen om kunnen gaan;
3. bewustzijn te creëren bij de media over de triggerende effecten van eetstoornissen in (sociale) media-items en op websites of anderszins.

De betrokken partijen willen hiermee bereiken dat de doelgroep die te maken heeft met een eetstoornis en vatbaar is voor de beïnvloeding van pro-ana coaches de juiste hulp geboden krijgt en weet waar ze terecht kunnen voor steun. Voorlichting aan deze kwetsbare groep dient zeer voorzichtig gedaan te worden om juist te voorkomen dat jongeren op pro-anorexia sites terecht komen.

Actieagenda onderdeel I: Social media

Het doel is dat positieve sites en chatfuncties (Proud2Bme/99gram/WEET/IOVM) voor de doelgroep bekender en beter vindbaar zijn en dat mensen van de positieve sites en chatfuncties beter in staat zijn om te participeren middels actieve inmenging / interventies op online platforms zoals Tiktok en Instagram. Dit biedt laagdrempelige steun bij eetproblematiek en een positief alternatief voor pro-ana.

Toelichting

Het gebruik van social media onder de pro-ana coaches en jongeren met een eetstoornis is de afgelopen jaren flink gestegen en wordt steeds vaker als communicatiemiddel gebruikt. Opvallend is dat zowel de pro-ana coaches die hun hulp aanbieden, als de jongeren die specifiek vragen naar een pro-ana coach, aangeven met name te willen communiceren via anonieme chat. Op die manier blijft de identiteit van de pro-ana coach en van de jongere onbekend. De gewilde anonimiteit wordt bevestigd doordat er bijna geen persoonlijke gegevens zoals geslacht of leeftijd naar voren komen in de berichten die de pro-ana coaches op openbare fora plaatsen.. Pro-ana websites kunnen voor de jongeren weliswaar een steunend gevoel geven (vinden van lotgenoten en delen van gevoelens), maar het gevaar van deze sites en de online platforms / chats is dat dit kan leiden tot het opvolgen van gevaarlijke dieetadviezen en seksueel misbruik / seksuele uitbuiting wanneer er contact ontstaat met een pro-ana coach met verkeerde intenties.

Uitwerking

Er komt een gezamenlijk plan om online bewustwording en preventie een impuls te geven. Onderdeel hiervan is dat een zogeheten

[1] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/06/17/tk-bijlage-factsheet-ckm-onderzoek

contentmanager zich gaat bezig houden met het optimaliseren van zoekmachine-functies en actief participeren op fora, chats en sociale platforms zoals Tiktok en Instagram. Ook wordt er gekeken naar mogelijkheden om pro-ana gerelateerde domeinnamen op te kopen en te voorzien van een pop-up waarschuwing waarbij doorverwezen wordt naar websites waarvan vaststaat dat die objectieve informatie over anorexia en behandelingsmogelijkheden bevat. Het online plan maakt de contentmanager in samenwerking met betrokken partijen, die de contentmanager van input voorzien.
De opdracht voor het online plan en de inzet van de contentmanager als zodanig is bij één van de betrokken partijen belegd (trekker: WEET). Het ministerie van VWS ziet toe op het proces en verbindt partijen waar nodig met elkaar.

Resultaat
Door de inzet van de contentmanager zijn de positieve sites beter bekend en vindbaar. Daarnaast zijn domeinnamen gerelateerd aan pro-ana opgekocht. En er is actief deelgenomen via sociale mediakanalen zoals Tiktok en Instagram en andere chats/fora om de doelgroep te bereiken. Hiermee worden laagdrempelig positieve alternatieven geboden aan jongeren met eetstoornisproblematiek om steun te krijgen en hun gevoelens te kunnen delen.

Tijdspad
1. opdracht online plan uitzetten en opstellen: 1e en 2e kwartaal 2021.
2. uitvoeren activiteiten online plan (inclusief evaluatie) door contentmanager: 2e en 3e kwartaal 2021.

Actieagenda onderdeel II: Handreiking
Het doel is 1) dat professionals uit de zorg- en strafketen een factsheet ter beschikking hebben en 2) de professionals die te maken hebben met jongeren met een eetstoornis en gevoelig zijn voor risico's zoals pro-ana uitingen beschikken over een uitgebreide handreiking zodat zij weten waar zij terecht kunnen voor expertise en hulp (inclusief eventuele inzet strafrecht).

Toelichting
Bij jongeren met een eetstoornis is de problematiek soms zo dominant dat zij niet in staat zijn om te luisteren naar hun onderbuikgevoel en/of (herhaaldelijke) waarschuwingen over het gevaar van pro-ana websites en coaches waardoor zij toch in contact treden met een pro-ana coach. Jongeren die (online) seksueel misbruikt zijn, delen dit niet snel met anderen, omdat zij zich schamen en de taboesfeer speelt een rol. Dit maakt het extra lastig voor professionals om het gesprek aan te gaan met jongeren over hun online leven. Daarnaast zijn professionals zich lang niet altijd bewust van de werkwijze, impact en gevaren van pro-ana coaches en voelen zij zich soms onvoldoende toegerust om de doelgroep hierover voor te lichten. Evenmin als het gaat om aansturen op melding/aangifte doen bij politie. Toch is het van belang om voorlichting te geven, al moet dit zeer voorzichtig gebeuren om juist te voorkomen dat jongeren op pro-ana sites terecht komen.

Uitwerking
De opdracht is om een factsheet en handreiking op te stellen. Dit wordt belegd bij één van de betrokken partijen (KJP i.s.m. NJI) die als trekker van deze opdracht fungeert en samenwerkt met overige betrokken partijen die ervaringsdeskundige/inhoudelijke input leveren.
Voor de verspreiding van de factsheet en handreiking wordt het netwerk van betrokken partijen ingezet.
Het ministerie van VWS ziet toe op het proces en verbindt partijen waar nodig met elkaar.

Resultaat
Door de factsheet en handreiking wordt de deskundigheid van professionals over de gevaren van pro-ana websites en pro–ana coaches vergroot. Dit omvat ook het gerichter vragen door professionals naar het online leven van jongeren en het bewustzijn van het gebruik en de gevaren van pro-ana websites. Professionals worden geïnformeerd over de stappen die zij kunnen ondernemen om een jongere te helpen, ook voor wat betreft het doen van melding / aangifte bij politie. Dit zorgt ervoor dat professionals beter weten hoe en wanneer zij na een incident melding/aangifte kunnen doen bij de politie. En dat politie weet wat de signalen zijn die duiden op pro-ana en dat in zo'n geval duidelijk is waar naar toe te verwijzen voor hulp. Professionals en politie zijn op die manier vanuit hun eigen rol en functie alert en hebben vertrouwen dat zij hulp / advies krijgen wanneer zij elkaar in de keten benaderen.

Tijdspad
1. opstellen factsheet: 2e kwartaal 2021.
2. opstellen handreiking: 2e en 3e kwartaal 2021.

Actieagenda onderdeel III: Media(protocol)

Het doel is dat er zowel een richtlijn voor de media over pro-ana / eetstoornissen is als een pakkende podcastserie (ipv symposium media & eetstoornissen) waarin aandacht is voor de (gevaren van) pro-ana en hoe dit bespreekbaar te maken. De podcast over de dynamiek rond eetstoornissen is bedoeld voor en door professionals werkzaam in de jeugdzorg/jeugd-ggz en voor de media.

Toelichting

In de media wordt er regelmatig (onbewust) gekozen voor een stereotype en al dan niet negatief beeld(vorming) van eetstoornissen. Bijvoorbeeld het gebruik van beelden van magere meisjes. Deze framing van eetstoornissen kan werken als een trigger. Er wordt nog niet / te weinig actief verwezen naar positieve alternatieven waar je terecht kan voor hulp.
En er is nog geen beeldbank met juist beeldmateriaal. Daarnaast hebben de positieve alternatieven eerder vanuit eigen initiatief getracht meer bekendheid te creëren om op die manier een positief tegengeluid te bieden, maar dit heeft geen resultaat opgeleverd.

Uitwerking

Er wordt een richtlijn voor de media opgesteld. De richtlijn bevat tips die bijdragen aan verantwoorde inzet / gebruik van niet-triggerend beeldmateriaal, (achtergrond)informatie over eetstoornisproblematiek en de risico's van pro-ana door de media. Verspreiding van de richtlijn gebeurt vanuit het netwerk van de bij de actieagenda betrokken partijen. De richtlijn wordt gelijktijdig beschikbaar gesteld met de plaatsing van de podcastaflevering die gaat over media. K-EET realiseert de podcast.
De opdracht voor het opstellen van de richtlijn voor de media wordt bij één van de betrokken partijen belegd (trekker: NAE). Het ministerie van VWS ziet toe op het proces en verbindt partijen waar nodig met elkaar.

Resultaat

De richtlijn leidt tot meer verantwoorde berichtgeving in de media over eetstoornisproblematiek en pro-ana met goede achtergrondinformatie. Media maakt dankzij de richtlijn een meer bewuste afweging op welke manier dit verantwoord is op het moment dat zij werkt aan een reportage, artikel of andere mediaproductie waar dit onderwerp een rol speelt. Verder komt er door de richtlijn meer naamsbekendheid van positieve alternatieven en voorkomt de richtlijn dat aandacht voor eetstoornissen vanuit de media zorgt voor een trigger bij de kwetsbare doelgroep.
De richtlijn wordt verspreid na de uitzending van de podcast van K-EET.

Tijdspad

1. opstellen mediarichtlijn: 2e / 3e kwartaal 2021.
2. uitzendingen podcast: gepland zomer 2021.